

Obchodní deficit neznamená dluh

DONALD J. BOUDREAUX

Nositel Nobelovy ceny za ekonomii Joseph Stiglitz vyslovil 4. října 2006 v New York Times obavu z hrozící „globální nerovnováhy“. Hned v úvodním odstavci Stiglitz píše: „Mezinárodní měnový fond měl před měsícem zasedání v Singapuru v době rostoucích obav o udržitelnost globálních finančních nerovnováh: Jak dlouho může světová ekonomika vydržet financovat obrovský americký obchodní deficit – Spojené státy si půjčují bezmála 3 miliardy dolarů denně – nebo čínský obchodní přebytek ve výši skoro 500 milionů dolarů denně?“

Kdyby si opravdu Spojené státy půjčovaly tři miliardy denně, nashromáždily by za rok dluh přibližně 1,1 bilionu dolarů. Stiglitz bohužel neuvádí žádný zdroj svých varovných čísel. Patrně jde o součet rozpočtového deficitu vlády ve výši 290 miliard dolarů a obchodního deficitu (ve skutečnosti deficitu tzv. „běžného účtu“) ve výši 864 miliard dolarů. Jestli to takto Stiglitz počítal, dopustil se hned dvou chyb.

Jednak některé věci započítává dvakrát. Když cizinec prodá zboží Američanovi a pak investuje vydělané dolary do dluhopisů vydaných americkou vládou, vzroste jak deficit běžného účtu platební bilance, tak vládní dluh. To ale nejsou dva dluhy, to je stále jeden dluh!

Pro lepší pochopení si zopakujme základní teorii běžného účtu. Tento „účet“ měří v peněžním vyjádření hodnotu zboží a služeb, které jsou za dané období (řekněme za rok) vyvezeny a dovezeny, k tomu se připočítají ještě mezinárodní převody úroků, dividend a jednostranných plateb (jako jsou dary nebo vládní zahraniční pomoc).

Berme pro zjednodušení v našich úvahách v potaz jen export a import zboží. Pokud je peněžní hodnota vývozu v daném období vyšší než hodnota dovozu, pak říkáme, že má země přebytek běžného účtu. Pokud jsou naopak dovozy vyšší než vývozy, pak hovoříme o deficitu běžného účtu.

Představme si, že občané letos utratí

900 miliard za dovážené zboží a v zahraničí prodají zboží za 200 miliard. Pak bychom hovořili o deficitu běžného účtu ve výši 700 miliard. Dovezli jsme za 700 miliard více zboží, než za kolik jsme vyvezli. Ale proč? Proč k nám cizinci poslali lodě naložené pracně vyrobeným zbožím za 900 miliard? Odpověď je, že chtějí použít 700 miliard ze získaných tržeb na něco jiného než na americké zboží a služby: Tím něčím jiným jsou americká aktiva. Chtějí v Americe investovat.

Stejně jako naši občané i cizinci mohou vydělané dolary investovat do akcií amerických firem nebo amerických nemovitostí, nebo třeba jen chtějí vlastnit dolary. Také ty dolary mohou půjčit americkým občanům, kteří si potřebují půjčit. Typickou formou těchto investic je nákup dluhopisů americké vlády. Tyto dluhopisy jsou cenné papíry, které vládě umožňují v daném roce utratit více, než kolik vybere na daních.

Teď můžeme zřetelně vidět Stiglitzovo nedopočítávání do jedné.

(Pokračování na str. 2)

DAŇOVÉ RÁJE

V této rubrice představujeme státy, které konkurenčním přístupem ke zdanění a vysokou prosperitou dávají příklad ostatním zemím. Konkurenci jednotlivých jurisdikcí považujeme za garanci svobody a prosperity.

BRITSKÉ PANENSKÉ OSTROVY

Forma státu: Britské zámořské území uznávající britskou královnu za hlavu státu. Legislativu určuje 13 členný jednokomorový parlament.

Rozloha: 153 km² (v Karibiku)

Populace: 23 098 (83 % černoši)

HDP na hlavu: 42 000 USD

Nezaměstnanost: 3,5%

Míra inflace: 2% (měna: americký dolar)

Ekonomika: HDP na Britských Panenských ostrovech je o 30 % vyšší než ve Velké Británii a o 160 % větší než na sousedních Panenských ostrovech, které patří pod Spojené státy a které narozdíl od Britských Panenských ostrovů nemají legislativní nezávislost a platí na nich právní (a daňový) řád Spojených států.

Daně: Vláda bere občanům 13,5 % HDP. Neexistují zde daně z kapitálu, dědické daně, ani DPH. Také nemají daň ze zisku firem. Místo daně z příjmu mají daň z objemu mezd ve výši 14 %,

z toho 8 % platí zaměstnavatel a 6 % se strhává z hrubé mzdy, ale jen ze mzdy přesahující 7500 USD ročně. Na tlak EU byla zavedena daň 15 % z úroků z vkladů občanů EU, místní tuto daň neplatí. Majitelé nemovitostí platí daň z nemovitosti ve výši 10 dolarů do 1 akru a 3 dolary z každého dalšího akru. Na důchod se platí pojistné 215 dolarů (resp. 8,5 % ze mzdy nižší než 2535 dolarů) a důchod činí (pro muže i ženy nad 65 let) 760 dolarů (resp. 30 % mzdy, pokud byla nižší než 2535 dolarů). Lidé, kteří přispívali méně než 10 let, dostávají při odchodu do důchodu místo pravidelné penze jednorázové vyrovnání.

Zdroje: <http://dpu.gov.vg/AboutOurCountry/GDPStats.htm>
www.bvissb.vg/index.php

Obchodní...

(Pokračování ze str. 1)

Představte si, že všechny dluh vlády ve výši 290 miliard koupí cizinci. Když tyto obligace nakoupí za peníze, které právě utržili z prodeje zboží a služeb na americkém trhu, pak tyto nákupy zvyšují vykázaný deficit běžného účtu.

Znamená to snad potom, že roční přírůstek dluhu bude 580 miliard – součet přírůstku vládního dluhu ve výši 290 miliard (který dluží daňoví poplatníci věřitelům naší vlády) a 290 miliard deficitu běžného účtu? Nikoliv. Američané jsou zadlužení jen (!) ve výši 290 miliard, o které nás zadlužila naše vláda.

Daňoví poplatníci dluží o 290 miliard víc věřitelům americké vlády, kteří – shodou okolností – jsou letos cizinci. Skutečnost, že je tento dodatečný vládní dluh započítán také ve statistice běžného účtu platební bilance neznamena, že vnikl nějaký další dluh.

Započítat uvedených 290 miliard dolarů do dluhu dvakrát je neschopnost pana Stiglitze dopočítávat do jedné.

Joseph Stiglitz se dopustil ještě dalšího fundamentálního omylu – a tohoto omylu se dopustil i tehdy, jestliže frází o zadlužování o „bezmála 3 miliardy denně“ myslel jen odhad deficitu běžného účtu. Deficit běžného účtu totiž není to samé jako dluh. Pokud pan Tošiba vydělá 2000 dolarů prodejem počítače na americkém trhu a investuje získaných 2000 dolarů do akcií americké firmy Exxon, pak americký deficit běžného účtu vzroste o 2000 dolarů, ale tím žádný dluh nevzniká! Žádný americký občan ani vláda nedluží panu Tošibovi ani dolar.

Zmatení vniká tím, že se o deficitu běž-

ného účtu běžně mluví jako o „zahraniční zadluženosti“ i v případě, že je tento deficit důsledkem zaznamenání transakcí, které nepředstavují jakýkoliv závazek splatit peníze cizím občanům. Žádný takový závazek nevzniká, kupují-li cizinci nemovitosti či akcie amerických firem. Prostě není pravdou, že by deficit běžného účtu znamenal zadlužení.

A problematická ekonomie pana Stiglitze pokračuje. Neopodstatněná je i jeho obava o čínský „obchodní přebytek“.

Platební bilance

Pochopení omylu této obavy nás přivádí k jádru veškerých problémů s tzv. platební bilancí. Čím více lidé obchodují přes politické hranice, tím ztrácí „národní účetnictví“ na relevantnosti. Relevantní ekonomika dávno přesahuje národní hranice sebevětší země. Tento vývoj je příznivý, neboť (krom jiného) znamená, že když se doma nedostává úspor či investic, mohou mezeru vyplnit cizí úspory a cizí investice. Stejně tak, když „doma“ není dostatek investičních příležitostí, mohou lidé spořit či investovat své peníze v zahraničí.

Denní obchodní přebytek Číny ve výši 500 milionů dolarů znamená, že Číňané ročně naspoří navíc 182,5 miliardy dolarů, které mohou investovat za hranicemi své země. Proč by se tím měly znepokojovat Spojené státy? Jestliže považujeme za bezvadné, když mají úspory občané Texasu a investují je do firem z Kalifornie, proč bychom neměli zrovna tak pozitivně vidět, když obyvatel Šanghaje zvolí pro své úspory jako nejlepší investici americkou firmu?

Jediný možný důvod ke znepokojení je, že velká část čínských úspor (a investic) je realizována čínskou vládou a nikoliv čínskými občany. Narozdíl od soukromých

občanů, kteří zvažují ekonomickou výhodnost, může mít vláda jiné, politické, motivace. To může naznačovat potenciální ohrožení, neboť čínská vláda by teoreticky mohla z politických důvodů chtít náhle prodat veškerá zahraniční aktiva a rozkolísat tak úvěrový trh. Tato hrozba ale neplyne ze samotného faktu, že má Čína zrovna obchodní přebytek, ale byla by důsledkem nějakého (byť ekonomicky škodlivého) politického rozhodnutí, které by eventuálně čínská vláda učinila. Od nositele Nobelovy ceny je přinejlepším necitlivost naznačovat v New York Times, že obchodní přebytek nějaké země představuje sám o sobě problém pro globální ekonomiku.

Ale ani hrozba plynoucí z toho, že čínská vláda drží velký objem zahraničních aktiv není nijak významná. Neexistuje věrohodný argument, že Peking kupuje tato aktiva, aby je pak naráz chtěl prodat. I kdyby náhodou rostla pravděpodobnost, že by se čínská vláda chystala (k jinak nesmyslnému) rozprodeji amerických aktiv, burzovní obchodníci by se rádi chytli příležitosti a prodávali by dolary s cílem vydělat na očekávaném poklesu. Takový prodej „nakrátko“ nicméně nenastává. Jistě, obchodníci mohou být slepí nebo nemít dost informací. Pokud jde ale o mé peníze, věřím spíš trhu utvářenému jednáním tisíců soukromých obchodníků než akademickému ekonomovi, jehož reputace je založena na schopnosti barvitě popisovat hypotetická selhání trhu.

Přetištěno z *The Freeman*, December 2006. Donald J. Boudreaux je vedoucím katedry ekonomie na Univerzitě George Masona v USA. Z amerického originálu „*The Trade Deficit Is Debt? It Just Aint So!*“ přeložil PM.

Proexportní politika nemá opodstatnění

Petr Mach

Proexportní politika je použití peněz daňových poplatníků s cílem pomoci vybraným firmám s prodejem zboží v zahraničí. Konkrétní podobou bývá exportní dotace, pojištění exportu, zvýhodněné úvěry, intervenování do měnového kurzu. Obvykle je tato politika obhajována jako opatření, které je výhodné nejen pro danou firmu, v jejíž prospěch je opatření prováděno, ale jako opatření, které je obecně dobré pro společnost či pro ekonomiku jako celek.

Nezpochybněji, že podpora exportu je výhodná pro daného exportéra, ale budu ve svém příspěvku argumentovat, že není obecně výhodná, že je vždy ve

prospěch exportérů na úkor daňových poplatníků.

Obhájci teze o všeobecné výhodnosti podpory exportu nezpochybnují fakt, že konkrétní dotace je na úkor daňových poplatníků, ale tvrdí obvykle, že tato újma je jaksi jinudy kompenzována a že i poplatník, který dotaci zaplatil, se nakonec těší nějakému dodatečnému přínosu.

Merkantilistické dědictví

Zamysleme se nad tím, co činí export jedinečným jevem v očích těch, kteří obhajují tezi o všeobecné výhodnosti. Proč stát nemá proimportní politiku nebo politiku na podporu prodeje zboží v Plzni? Proč se export po-

važuje za cosi hodnotnějšího: Proč firma, která prodává své zboží na domácím trhu nebo zboží dováží, je jaksi podřadná? V čem že je prodej zboží v Železní Rudě horší než prodej stejného zboží v sousedním Eisensteinu?

Tradiční merkantilistické pojetí proexportní politiky považuje prodej v zahraničí za prodej navíc. Toto pojetí bylo ale dávno vyvráceno klasickou ekonomikou. Samotný fakt, že totiž něco od vás koupil cizinec znamená, že vy utržíte cizincovy peníze. To jsou buď zahraniční peníze, za něž vám nezbyvá než něco dovést – a dovoz s vývozem se vyrovná. Také utržené zahraniční peníze můžete vyměnit za koruny. Jakmile ale prodáte vydělané

euro a dostanete za něj 28 korun, znamená to, že si někdo za 28 korun vaše euro koupil – a tento nový vlastník eura nakoupí něco v zahraničí – a vývoz s dovozem se vyrovná. Platební bilance je vždy vyrovnaná.

Můžete namítnout, že tzv. obchodní bilance není vždy vyrovnaná. Není – protože export a import zboží zdaleka nepředstavují jediný zdroj poptávky a nabídky na devizovém trhu. Když plzeňský Prazdroj prodá pivo Němci v Německu, je to zaznamenáno jako export v obchodní bilanci, když Němec překročí hranice a koupí si plzeňské pivo v Plzni, není to zaznamenáno jako export v obchodní bilanci. Je v tom ale nějaký rozdíl? Bylo by rozumné obchodní bilanci přestat za peníze daňových poplatníků sledovat, protože je to neúčinné a matoucí číslo. Celková platební bilance je vždy z definice vyrovnaná. Když někdo euro koupí, jiný člověk euro prodá. Vždy, když by rostl zájem o české zboží, bude více lidí nabízet eura a poptávat koruny a koruna bude zhodnocovat vždy přesně do té úrovně, aby byla opět nabídka a poptávka vyrovnaná.

Pokud konkrétní opatření tzv. proexportní politiky pomůže konkrétní firmě exportovat zboží (když např. stát vezme daňovým poplatníkům peníze a dá je skrze Českou exportní banku firmě XY), pak tvrdím, že vyšší export vede ke zhodnocení koruny a toto zhodnocení koruny znamená zhoršení podmínek pro export pro všechny ostatní firmy, které výhodu nedostaly.

Proexportní politika je proexportní pro jedny a protiexportní pro druhé.

Údajná tvorba pracovních míst

Jiný falešný argument ve prospěch podpory exportu se týká údajné tvorby pracovních míst. Lze zvýšit objem práce pomocí nástrojů proexportní politiky? V jistém slova smyslu ano (i když stejně tak lze zvýšit objem práce dotováním prodeje na domácí půdě).

Představme si extrémní příklad. Vláda nařídí zredukovat veškeré mzdy v exportních firmách na polovinu a/nebo nařídí dělníkům pracovat dvakrát tak dlouho za stejné peníze. Tím by se snížily náklady firm a firmy by mohly vyrobit více zboží a prodat jej v zahraničí. V republice by bylo více práce.

Je jasné, na čí úkor by takové proexportní opatření bylo – na úkor dělníků, kteří by jako otroci byli nuceni pracovat za nízkou mzdu dlouhé šichty. Exportní firma by měla na jejich úkor vyšší zisk a zahraniční konzumenti nižší ceny.

Ve skutečnosti dnešní proexportní politika dělá přesně to – jen místo nařízené nižší mzdy bere dělníkům část výplaty v podobě daní a daně dává exportním firmám, které si tak snižují náklady. Díky tomu mají exportní firmy vyšší zisk a zahraniční konzumenti nižší ceny.

Oba modely se v principu neliší, jen ten druhý – dnes používaný – se rozloží na více daňových poplatníků, tj. i na zaměstnance firem, které neexportují.

Podpora exportu znamená vyšší zisk pro exportéry a nižší ceny pro cizince na úkor domácích lidí.

Petr Mach je výkonným ředitelem Centra pro ekonomiku a politiku. Text přednesl na konferenci „Exportní politika ČR“ pořádané Mladými konzervativci v Plzni 14. 3. 2007.

REGULAČNÍ POSTŘEHY

Jak regulovat lež

Je to už více než rok, co byl britský historik David Irving v Rakousku odsouzen ke třem letům vězení za systematické popírání holocaustu. Tento trest mu byl odvolacím soudem nakonec zmírněn, Irving byl v prosinci loňského roku propuštěn z vězení a deportován do Británie s doživotním zákazem překročení rakouských hranic (byť v EU existuje volný pohyb osob a vnitřní hranice by při pohybu občanů EU fakticky neměly hrát roli). Téměř rok ve vězení, vyhoštění, ztráta základní svobody volného pohybu, to je neuvěřitelně brutální odplata za to, že onen historik neudělal nic jiného, než že popíral, manipuloval a relativizoval historická fakta, že zcela bezskrupulózně a opakovaně veřejně lhal. Jeden by čekal, že veřejné mínění v Evropě, která si zakládá na myšlence svobody, začne útočit na barbarství země, v níž je možné za pouhé popírání zjevných faktů jít za míře. Právě naopak, evropské elity vytvořily iniciativu za uzákonění trestnosti popírání holocaustu na celém starém kontinentu.

Právě nyní, rok od Irvingova uvěznění a chvíli poté, co opadl prvotní mediální zájem o jeho případ, stojí za to k tomuto neblahému exemplárnímu případu dodat obecnou poznámku. Tou budiž, že jedním ze základních principů, na nichž by dle všech předpokladů měl stát svobodný svět, je snad stále svoboda slova. A jak to kdysi trefně vyjádřil Naom Chomsky: „Pokud nevěříme ve svobo-

du slova i pro ty, kterými hluboce opovrhujeme, nevěříme v ni vůbec.“ Svoboda slova totiž znamená možnost mluvit i pro ty, kteří říkají nesmysly, bláboly, lži, pro ty, kteří manipulují fakty, překrucují vědecké poznatky, převrací dějinné události, popírají zjevné a požadují nedosažitelné. Svoboda slova znamená, že mohou mluvit i ti, které nechceme slyšet, jejichž myšlenky nás hluboce iritují a dotýkají se nás. Ti všichni ve svobodné společnosti MUSEJÍ mít šanci mluvit. Základní obranou proti jejich názorům je fakt, že svoboda sdělovat neznamená pro kohokoli povinnost poslouchat. Pasivní obrannou strategií proti lži či manipulaci je její ignorování, či čekání na její sebezmašnění. Obranou aktivní pak její zpochybnění, útok na ni či snaha o její veřejnou denunciaci. V krajním případě pak civilní žaloba na toho, kdo lži prokazatelně způsobil druhému škodu.

Aktivní obrana však nikdy nesmí přejít do státem nařízené a státním aparátem vynucované cenzury myšlenek, idejí a názorů, jakkoli by tyto byly zavrženíhodné a neakceptovatelné (jedinou přijatelnou výjimkou v případě lži je snad křivá výpověď a křivé obvinění). Právě v tom okamžiku, kdy aktivní obrana proti lži zdegeneruje do podoby státní cenzury vybraných myšlenek a názorů, totiž svobodný svět přestává být svobodným. Nejen proto, že opouští základní princip, na němž je vybudován, ale především proto, že tento princip

nahrazuje mocí a násilím a přiznává, že před lží kapituloval. Že proti ní nemá žádnou jinou obranu, než její zákaz. Že se bojí, a to proto, že svoboda sama se bez regulace určitých myšlenek a idejí neumí udržet při životě. Regulace lži je přiznanou slabostí svobody, strachem ze síly lži.

To je opravdu začátek konce, protože prolomení tohoto principu umožňuje regulovat kdykoli, jakékoli myšlenky. Měli bychom kriminalizovat ty, kteří se snaží sestavit perpetuum mobile za to, že popírají fyzikální zákony? Měli bychom stavět před soud antiglobalisty za to, že popírají ekonomický zákon komparativní výhody? Měli bychom odsoudit všechny, kteří věří v urenoterapii, parapsychologii, astrologii? Měli bychom dát trestní oznámení na všechny, kteří popírají Stalinovy zločiny a vytrvale opakují, že za socialismu byli lidé svobodnější a bohatší než dnes? Máme věznit všechny, kteří věří, že zvýšením sociálních dávek nebo minimální mzdy dojde ke snížení nezaměstnanosti?

Jakkoli to může znít absurdně, až sem logicky musejí vést principy, na základě kterých byl Irving vězněn. Kolik dalších bude muset být uvězněno, aby svobodný svět pochopil, že tudy cesta bezpochyby nevede?

*Mojmír Hampl
ekonom
mojmir.hampl@cnb.cz*

ÚŘAD NA ZRUŠENÍ

V této rubrice představujeme úřady, které žijí z peněz daňových poplatníků a jejichž existence je zbytečná nebo dokonce škodlivá. Jsme přesvědčeni, že odstraňování zbytečných úřadů je jediná cesta k omezení korupce a účinná cesta ke snížení daňového břemene.

CzechTrade

Česká agentura na podporu obchodu

Rozpočet: 232 milionů Kč

Z toho na platy: 40 milionů Kč

Počet zaměstnanců: 106

Činnost: Úřad byl zřízen v roce 1997. Jeho cílem má být pomáhat firmám prodávat zboží v zahraničí. Organizuje v zahraničí veletrhy a pořádá pro firmy školení. Provozuje webový portál businessinfo.cz

Hospodaření: Czech Trade hospodaří s dotacemi ze státního rozpočtu případně ze strukturálních fondů EU. Jen minimum (10 mil Kč v r. 2005 = 4,3 % výdajů) úřad pokryl penězi, které získal za své služby od firem na principu dobrovolnosti. Kromě vyplácení mezd používá Czech Trade peníze daňových poplatníků na pokrytí provozu (cestovné, provoz budovy, školení).

Hodnocení: Založení Czech Trade občanům ČR nijak neprospělo. Úřad by bylo nejlepší zrušit, budovu v Praze prodat a úředníky propustit. Ti schopní by se mohli etablovat v oboru zahraničně-obchodního poradenství a svoji činnost konat hospodárně z malé kanceláře. Daňový poplatník by ušetřil bezmála čtvrt miliardy ročně.

Předplatné na rok 2007

Předplatné na rok 2007 uhradíte bankovním převodem na účet č. **1011153517/5500**.

Pokud raději platíte složenkou na poště, použijte přiloženou poštovní poukázku „A“.

Předplatné činí **100 Kč**. Pokud na účet Laissez Faire pošlete větší částku, bude plně využita k vyššímu nákladu, který bude distribuován na vysokých školách.

Variabilní, konstantní ani jiný symbol při bankovní platbě neuvádějte. Poznáme vás podle jména vašeho účtu.

Pokud si budete časopis předplácet poprvé nebo v případě dotazů kontaktujte editora Petra Macha na telefonu 603228753.

Laissez-Faire, měsíčník pro svobodu jednotlivce. Čte se [lese-fér]. Vydává: občanské sdružení Laissez Faire. Adresa: Bozděchova 8, 150 00 Praha 5. Tel.: 603 228 753, mach@cepin.cz. Redakční rada: Petr Mach, Tomáš Jirsa, Jaroslav Bachora, Dalibor Roháč. Internetový archiv: www.petrmach.cz. Číslo účtu: 1011153517/5500. Náměty, články, reakce, zájem o předplatné, zájem o inzerci uvádějte na výše uvedený kontakt. Registrace MK 8183. ISSN 1212-8597

OFFSHORE poradenství & služby

► Nakupujete a prodáváte na internetu ?

► Obchodujete na FOREXU, s cennými papíry nebo pohledávkami ?

► Zabýváte se jakýmkoliv mezinárodním obchodem ?

AI
ARON INVESTMENT s.r.o.

► www.aroninvest.cz

ARON INVESTMENT s.r.o.

Bolzanova 1615/1

110 00 Praha 1 - Nové Město

Tel./fax: +420 224 240 688

Mobil: +420 728 598 522, +420 724 334 603

Email: info@aroninvest.cz